

A 4150

st 4150.

~~1798.~~

K a a m a t

6 tunniga lugema

õppimiseks.

Enne õpetust sõnad: „Õpetajale“ läbilugeda.

Tallinnas, 1910.

G. Gebert'i trükk.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

36490

a l g u N

al alg al ga al gan

m i u e s t o

mi na al gan lu ge mist o p pi ma

o s r w

see on tões te tar wis

M Mi na o pin lu ge ma,

S pin juu re rōō mu ga,

S Sest et see,

Mi nu le,

T Tões te tarwis on.

h

J Ju ma lal ol gu meist hea meel

Ta on nis ta gu mi nu o p pi mist!

d

f

Dud sam on an da kui wōt ta.

Se da on mei le mei e Is sand ja

Du nis te gi ja Zee sus Kris tus

o pe ta nud.

Kes tegi taewa telgi,
Nii suure sinise,
Ja alla halja tefi,
Nii ime ilusa.

See telgi tegija,
On meie Issand ka,
Ja tema tahtmine
On jee, et elame.

p b ä

S Hõde la te lamp kus tub ära.

A Ära ole ii al ku ri!

Sest kurjal ei ole head ot sa ja
hõde la te lamp kus tub ä ra.

Spetuse sõnad 24, 20.

Ära kä rat se! Ä ra riid le! Sest
Issan da su la ne ei pea riid le ma,
waid lah ke o le ma kõi fi de was tu.

Und sad on ta sa sed, sest ne mad
pea wad maad pä ri ma.

ü

Küll wõib see rõõm suur olla
Kui teretame seal,
Ja saame kofku tulla
Sitoni mäe peal.

u

ö

öö töö

ö

W Pärast päewa tööd,
Sumal seadnud ööd.

U B D G G Q S W

R Ra hu ol gu tei le!

Tähtede wahed.

B b D d G g on pehmed, ja **P p T t R r**
kõwad tähed. Spi ja harjuta ennast nende wahet
õiete ja heaste tundma!

Räitufeks:

b

p

U ba ei u pu, fi bu ei fi pu, fa ba, fa pa,
ku bu, ku pu, see bi, see pi, too bi, too pi,
nöö bi, nöö pi, saa bas, saa pas ja muud.

d t

koid, koit, mõid, mõit, aed, ait, foi du, foi tu,
mõi du, mõi tu, ai da ta, näi da ta, saa da, saa ta,
kün di, kün ti, an di, an ti ja muud.

g f

Kes te gi te ki? — Ku das o li lu ku lu gu?
Märg, märk, färg, färf, järg, järk, kärg, kärke,
kurg, kurf.

Prickendused.

a aa

Ak, aak, faks, faaks, kas kas, kaa kas, paks, paas,
sa da, saa da, kas, kaas, last, laast, kaa li,
ka li ja muud.

e ee

Kell, keel, lell, leel, sep, seep, j. m.

i ii

Sinn, liin, It na, Iii na, mi na, Mii na j. m

o oo

Kok, kook, lok, look, mok, moog, toll, tool,
ko li, koo li, j. m.

u uu

Su, suu, lut, luut, kus, kuus, tu li, tuu li,
ja muud.

Kõwendused.

f ff

Ko ka, fo ka, fu ka, fu ka, nu ku, nu ku j. m.

l ll

Sä le, jä le, ka li, ka li, kü la, kü la j. m.

mm m

Lam ma, la ma, Em ma, e ma j. m.

n nn

Li na, lin na, kü na ei kü na, ka na ei ka na,
fi na, fi na, mi na, mi na j. m.

p pp

Ku pu, ku pu, le pa, le pa, se pa, se pa j. m.

s ss

š šš

Kas kas siin? A si, as si, sa si, sa si j. m.

t tt

Pa tu, pa tu, ka ta, ka ta, ma ta, ma ta j. m.

Tähed B b D d G g.

Cesti-keelse kirja-wiisi järele ei alga ükski nimi ega sõna nende tähtedega. Ainult mõõra-keele sõnades ja nimesdes tuleb seda ette, nagu: bal lo teeri ma, Bet le hem, Da ni el, Ga bri el, sest need sõnad on mõrarestest keeldest Cesti keelde mõetud.

Sõnade kokkuseade.

Sõnad on silpidest ja silbid tähtedest kokkupandud. On ka ühe=silbiga sõnu ja ühe=tähega silpisid.

Ühe=silbiga sõnad:

Au, aus, auks, aust, aun, auf, laud, raud, sõder, kus, kuus, aed, ait, peab, seab, seep, näeb, käib, lind, känd ja muud.

Kahe=silbiga sõnad:

Tõu se, tu le, kuu le, o le, le pa, ka pi, tee gi, kuu lis, kü la, põl lul, ä ra kar da j. m.

Kolme=silbiga sõnad.

Mõt le ma, nä ge ma, aeg sas te, au sas te, tu le ma, rää ki ma, hä be nes, te ma ga j. m.

Nelja=silbiga sõnad:

Rü si mi ne, te ge mi ne, nä ge mi ne, käi mi se ga, wa ga de ga, pal ju de ga, tõ si se mad ja muud.

Viie=silbiga sõnad:

J ni mes te ga, o le mi se ta, röö mus tu se ga, tu le mi se ga, e hi ta mi ne, i lus ta mi ne j. m.

Kuue=silbiga sõnad:

E hi ta mi se ga, pu has ta mis te ta, röö mus ta mi se ga j. m.

Seitsme=silbiga sõnad:

Ko jas ta ma tas te ga, pu has ta ma tas te ta ja muud.

Siis on veel sõnu, kus veel enam silbisid on, nagu kokkupandud sõnas: ha lat se mi se wää ri li ne, milles üheksa silpi on, ja muud.

Silbid.

Ühe= ja kahetähgega silbid.

Ala, ole, elu, ilu, udu, ihu, uba,
ise, ja muud.

Kahetähgega silbid.

Lu bama, tu lema. pe se, tu le, lu ba,
ju ba, ka la ja muud.

Kolme=tähgega silbid.

Arm sus, kal lis, kül lus, Pau lus, pal jus,
ja muud.

Nelja=tähgega silbid

Leib, rōdm, wōim, laul, wōit lust, järm,
fōrm j. m.

Wiie=tähgega silbid.

Wōifs, puuks, tooks j. m.

Kuue=tähgega silbid.

Priifs, truufs ja muud.

Aa Bb Dd Ee Gg Hh Iij Kk Ll

Mm Nn Oo Pp Rr Ssj Tt Uu

Ww Ää Öö Üü

Kirjutamise õpetus.

a l g n

a l g n

al alg alga algan

k i r j u

k i r j u

kiri kirju

t m e

t m e

kirjutamine

ft
ft

M Mina algan kirjutamist

õ p

õ p

õppima.

Õ ö

T

d
d

Tumal õnnistagu ka feda minu

w

w

etterwõtet!

O o h s

D o h s

Oh mis kallis asi see:

E

E

Et kui wennad elame!

K

Kes oma wenda ei armasta,

ä b

see jääb furma fise.

Kes oma wenda nihkab,

see on inimese tappa.

U ü

Uhelgi inimisetappjal ei ole igawest

elu enese fise jääwat.

1 Joh. 3, 15.

Numrid: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Miks on inimesele lugemist vaja?

Kõige pealt Jumala käsu pärast. „Et sa lapselt saadik püha kirju tunned, need mõivad sind targaks teha õnnistuseks usu läbi, mis Jeesuse Kristuse sees on.“ 2 Tim. 3, 15.

„Bäga õnnis on inimene, kes tarkuse leiab, ja inimene kes mõistuse kätte saab. Võtke minu õpetus ja mitte hõbedat selle asemele, ja äratundmine, kui äravalitsetud kulda. „Sest tarkus on parem kui pärlid, ja kõik mis võib ihaldada, ei saa tema vastu.“ Õpetuse sõna 3, 13; 8. 10. 11.

„Ülemaks kui hõbe wara,
Kallimaks kui kulla koormat,
Tuleb tarkust tunnistada.“

Miks pärast on inimesel tarkust tarwis?

Sellepärast, et rumal inimene igaweste elada ei wõi, waid tingimata warem ehk hiljem surema peab, nii kui kirjutatud on: „Sest et rumalate ärapööramine neid tapab, ja halpide hooletu elu neid hukka saadab. Aga kes mind (see on kõigeülemat tarkust)

mõtab kuulda, see peab julgeste elama ja rahul olema õnnetuse hirmust." Špet. Sõnad 1, 20. 38. 39.

Mis on tarkus?

Jumala käsud: „Ja teie peate seda kõik pidama, sest see on teie tarkus ja teie mõistus“ 5 Moosese 5, 6.

„Issanda käsu-õpetus on laitmata ja jahutab hinge, Issanda tunnistus on tõsine ja teeb rumala targaks.“

Paul 18, 8.

„Argu lahkuгу selle käsu-õpetuse raamatu sõnad su suust, vaid mõtle seda järele ööd ja päevad, et sa mõiksid katsuda teha kõik seda mööda, mis senna sisse on kirjutatud; sest siis mõid sa oma teed korda saata, ja siis targaste oma asju ajada.“ Josua r. 1, 8.

Jumalal on kõikide jaoks üks seadus. Loe Roguja r. 12, 13; Rooma r. 2, 11—16 j. m.! —

„Wäga õnnis on inimene, kes ei käi hõelate nõu järele, ega seis patuste tee peal, ega istu pilkajate kildas. Waid kellel hea meel on Issanda käsu-õpetusest ja kes uurib tema käsu-õpetust järele. ööd ja päevad. Kõik, mis ta teeb, läheb korda.“

Uga nõnda ei ole hõelad, vaid nad on kui haganad, mis tuul laiale ajab. Seepärast ei või hõelad koltus seista, ega patused õigete koguduses." Paul 1.

Mis on patt?

„Patt on see mis käsu vastu on.“ 1 Joh. 3, 4.

Bene keele Piibel ütleb: Patt on ilma käsuta (ehk seaduseta) olek (-беззаконие). 1 Joh. 3, 4.

Mis on armu-õpetus antud?

„Igawese Jumala käsu pärast.“ Loe Rooma r. 16, 25. 26. ja muud!

See on: armu-õpetus tuli patu-tegemist ehk käsu üle-astmist ära laotama, et inimesed ei pidanud käsu vastu tegema: „Et käsu-õpetus meie sees pidi täieste sündima.“ Rooma 8, 4. Loe ka prohveti Danieli raamatu 9 peatük, 24 salm!

Meil Jumal oma Sõna,
Du annud rohkesti,
Kes seda tähel panna,
Siin mõtab järgeste:
See elab pühast elus,
Ja usub iudamest;
See aga suureb walus,
Kes siin ei hooli sest.

Terwise-õpetus.

Weri. „Rõige liha hing on were sees.“ — Hoiu oma werd kui elu! Ära raiska ühtegi tilka asjata.“ Weri peab wabalt jooksuma, sellepärast hoiu kitsa keha katte eest, mis were jooksu takistab! Aga weri peab ka paras wedel olema; sellepärast ära söö kuiwa toitu, waid olgu ka paras jägu wedelikku!

Pea. Mis pea sees on, see on pea=asi. — Peas elab inimese walitsus. Hoiu pea põrutamise, kukkumise ja muu häda eest! —

Silmad. „Silm on ihu küünal.“ Hoiu oma filmi! Ära õeru ega torai filmi, ega löö filma peale. Ära waata päikese sisse, ega wahi tulesse! Liig kange walgus rikub nägemist ehk kaotab footuks. Ära loe widewikus, ehk liig wäikese walgusega. Ära maga nii, et päike ehk tuli ülestõustes filmi paistab! Aga weel enam: Hoiu oma filmi jeda waatamast, mis keelatud, et himud sind ei hukka!

Rõrwad. Hoiu kõrwa sisse torkamast! Ka liig kange hääl wõib kuulmist rikkuda, ehk hoopis kaotada. Ära lasse wett kõrwa! Et õõsel midagi kõrwa ei

lähets, wõib puu=willa tropike kõrwas olla. Samate ka päewal. Lööb kõrwade peale wõib kuulmist kaotada'

Süda. „Hoia oma südant enam kui kõike muud' sest temast tuleb elu wälja!“ Kui kergeste südame tegewust rikkuda wõib, pane ka sellest tähele, et kui sa jooksed, lööb süda rutem, ja kui sa weel rutemine jooksed, lööb süda weel rutemine. Kui suur oleks selle kasu, kes oskaks nii toimetada, et ta südame löök (puls) õige oleks! Kudas saab seda?

Saksa=keele arstiteadlise aja=kirja: „Gute Gesundheit'i“ kaante peal seisab:

„Tahad, et sul terwis hea:

Parajust süis kõikis pea!“

See on nii tõsi et isegi rõõm sellesama seaduse alla käib, sest:

Rõõm mis liiga pruugitud,

Saab waluts ümber muudetud.

Hoia oma jõudu! Hoia ennast liiga ärawäsi=tamise eest, mille läbi palju halbtusi, haigusi ja isegi surm wõib tulla. Keegi ütleb:

„See kes elus liiga ruttab:

Pea wäsimusest nutab.“

„Arstiteaduse ainukene kinnikaetud saladus,“

mis kümnetuhande taalri eest awalikuks ostetud.

Kuulsa tohtri Burgam'i asjade seast pärast tema surma leitud kinnine kiri, peal-kirjaga: „Arsti-teaduse ainukene kinnikaetud saladus.“ Oksjoni teel maksetud selle saladuse eest 10,000 taalrit. Kui omanik ümbriku awanud, leidnud selle seest järgmist: „Hoia pea jabe, kõht kergel ja jalad soojad, ja sa ei tarwita arsti.“

Kõik seda selgest' meeles pea!

See järel tee, see sulle hea! —

Põletud wiina joomise hirmus suur kahju.

Selle kohta ütleb tohtri Hellat'i raamat: „Terwise-õpetus:“

Wiin ei soojenda waid jahutab, ei kaswata, waid kahandab tööjõudu; ei anna waid wõtab söögi-isu ja on isu rikkuja. Wiin ei edenda, waid kahandab ainete wahetust; teeb targa rumalaks ja rumala lolliks.

Wiin häwitab maitse-tundmise; ta saab fergelt ihu nõudeks, et kes jooma hakanud, jooma peab, vaatamata fest, te ta selle kahju tunneb. Ta langeb kuristikku, nagu teisedki kihwti pruukijad. Wiin rikub ihu loomuliku talitust jootuks ära. La kaotab kahetjust — on kõige-meelitavam kurja-teole juhtija. Arwustif näitab, et 100 kurjategija seast 70—80 wiina läbi seks said, 100 waeje hulgast 80—90 wiina läbi waejeks jäid ja 100 enesetapja seast 10—40 seda wiina läbi tegid.

Sellepärast töotage: „Meie seda ei joo!“ ja paluge et Jumal hoiab teid ja teie töotust, et teie iial seda ei murra! —

Tubakasuitsetamise kahju.

Sellesama tohtri Hellat'i raamat: „Terwise õpetus“ ütleb: Suurema suitsetamise kahju: Söögi-ihu kaotus, kõhu põlendik, südame-peksmine, närwide kõhnus (nõrkus), käte ja jalgade wärisemine, pimedaks jäämine ja surmgi ei ole üsna haruldased kõwema mõdeduta suitsetamise juures.“

Õpetajale.

Lapse laps sama wabalt lugema õppida, kui ta rääkima õppis. Sinu sund ja waew ei pannud last rääkima. Tee lapsele aga lugemise kasu selgeks! — Siis ei ole sul ka sundi tarwis.

6 tundi 5 minuti kaupa ära-jaotatud, teeb 72 õpe-aega. Saab aga laps ju 2 ehk 3 tunni õppimise järele lugemisega „ise hakkama“ siis on see ka õpe raamatule hea. Seft alles lugedes õpitakse täieste lugema. Ära õpeta *el, em, es, te* j. n. e., waid *l m s t* j. m. seft muidu peaks laps *kuu = eluu, ma = ema, sa = esa, ta = tea*, j. n. e. lugema.

Ära karda, kuigi lapsel tähed kõik kohe hästi selged ei ole, seft nagu ütlesin, õpib laps alles lugedes päriselt lugema ja sõnad jääwad lapsele ennem, kui tähed meelde, nii et laps wiimati ilusaid salmiisi ja õpetusi õppides, lugemise kui peale kauba sai.

Soia raamat puhas!

Kui midagi puuduma peaks, siis lewitagu juba selle pär näitusele ruttamise pärast raamat pool pisem sai j. n. e. Aga auru-
masina j. n. e. ülesleidmine jäi siiski leiduseks, ka si esimene auru-
masin täielik ei olnud.

Lõsi on, et kui käesolew õpe raamat ka muud kasu saatnud ei oleks, kui ainult uut paremat teed näitanud, kus laps kuiwa sõnade kallal waewlemise asemel, mis temalt õppimise himu riisub, otsekohe armsa lugemise sisse wiidakse, siis ei oleks raamat weelgi oma eesmärgi kantanud. Lõsi on ka, et just näituse enese pärast raamat kannatama pidi, ja ka rahalisest küljest kallimaks läks. Peaks jeda kõik näituse toimekonna poolt kuidagi tähele pandama, siis on kõik külnud hea meelega kantud, ja üleüldiseks kasuks ka uue parema trükise hoogu antud.

Häägiks mõni, laites, kurja,
Selle wastu palun ma,
Ja head soowin südamest,
Teil' ja kõigil' igawest'! —

